

ΠΑΙΔΟΝΟΜΙΑ

Παιδονομικά μέσα δὲν ὤρισεν ὁ νόμος τοῦ 1834, ἐφαρμοζομένων τῶν ὑπὸ τοῦ Ὁδηγοῦ τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου ὀρισθέντων. Μόνον ἀορίστως λέγει ἐν ἄρθρῳ 19, ὅτι ὁ διδάσκαλος ἔχει ἐντὸς τῆς σχολῆς ἀπεριόριστον τὴν ἐπιτήρησιν τῶν μαθητῶν καὶ δικαίωμαν' ἀνταμείβη καὶ τιμωρῆ ἀναλόγως. Κυριαρχοῦσαν θέσιν μεταξὺ αὐτῶν εἶχεν ἡ μαστιγώσις καὶ ὁ ραβδισμός, τῶν ὁποίων ἐγένετο τόση χρῆσις, ὥστε τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἠναγκάσθη δι' ἐπανειλημμένων διαταγῶν τοῦ ν' ἀπαγορεύσει τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν. Οὕτω διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 13408 τῆς 16 Δεκεμβρίου 1848 διέτασσε· «Μετὰ μεγίστης δυσφορίας πληροφορούμεθα, ὅτι τινὲς τῶν διδασκάλων, παραβαίνοντες τὰ καθήκοντά των καὶ παρεκτρέπομενοι τοῦ προορισμοῦ των, μεταχειρίζονται κατὰ τῶν μαθητῶν τὴν ράβδον καὶ τὰς μαστιγώσεις ἀντὶ τοῦ παραινετικοῦ λόγου... Ὁ τρόπος οὗτος ὅλως βάρβαρος καὶ κατάλληλος μᾶλλον εἰς ἀπομέρωσιν παρὰ εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῆς καρδίας καὶ ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας τῆς νεολαίας, ἐνῶ ἐξ ἑνὸς μέρους προδίδει τὴν ἀναγωγίαν τοῦ διδάσκοντος, ἀφ' ἑτέρου ἀφήνει εἰς τὴν εὐπλαστον καὶ ὑγρὰν νεότητα τοῦ διδασκομένου βαθείας ἐντυπώσεις, ἐξ ὧν γεννᾶται εἰς αὐτοὺς ἀκούσιός τις καὶ οὕτως εἰπεῖν αὐτόματος ἀπομίμησις τῆς τραχύτητος τοῦ διδασκάλου... Τὸν τοιοῦτον θεωροῦντες ὡς ἀνίκανον τοῦ διευθύνειν διὰ τοῦ λόγου τὴν λογικὴν τῆς νεολαίας ἀνάπτυξιν θέλομεν τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν διδασκαλικὴν του θέσιν καὶ προκαλεῖ τὴν παντελῆ παῦσίν του». Ἄλλη ἐγκύκλιος, ὑπ' ἀριθ. 11503 τῆς 22 Νοεμβρίου 1854, ἐπαναλαμβάνουσα τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ποινῆς τῶν ραβδισμῶν καὶ μαστιγώσεων, τὴν ὁποίαν ἀποκαλεῖ κτηνώδη προσβολὴν κατὰ τοῦ παιδίου, ἐπὶ τοῦ «σωματίου τοῦ ὁποίου πολλάκις τὰ ἴχνη τῆς ἀπανθρώπου αὐτῶν καταφορᾶς παραμένουσιν ἀνεξίτηλα», καθορίζει τὰς ἐπιβλητέας εἰς τοὺς μαθητὰς ποινάς, ἧτοι τὴν γονυκλισίαν, τὴν πολύωρον ἀνάγνωσιν, τὴν διὰ προσηρτημένου μαυροπίνακος ἔκθεσιν, τὴν ὀσιτίαν ἢ ὀλιγοσιτίαν καὶ τὴν φυλάκισιν». Σχετικῶς μὲ τὴν ποινὴν τῆς ὀσιτίας φαίνεται ὅτι ἐγένετο κατάχρησις· διὰ τοῦτο τὸ Ὑπουργεῖον ἐξέ-

δωκε τὴν ὑπ' ἀριθ. 2270 τῆς 20 Μαρτίου 1867 ἐγκύκλιον, δι' ἧς συνίστα ὅπως γίνηται χρῆσις τῆς ποινῆς ταύτης σπανίως καὶ μετὰ κρίσεως καὶ οὐδέποτε ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν «διότι πολλοὶ ἀφήνουσιν ἀπανθρώπως τὰ ἀθῶα ταῦτα πλάσματα χωρὶς τροφῆς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐσθίουντες ἐνίοτε αὐτοὶ ἐνώπιον αὐτῶν, χωρὶς νὰ συλλογίζωνται ὅποιαν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν ἔχει ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν παιδίων ἢ τοιαύτη ἀσ.τία». Ἄλλ' ἡ συνήθεια τῶν ραβδισμῶν δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἐξαλειφθῇ. Μία ἐγκύκλιος τῆς 22 Μαρτίου 1884 ὑπ' ἀριθ. 2081, ἐκφράζουσα τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Ὑπουργείου διὰ τὸς τοιαύτας παρεκτροπὰς τῶν διδασκάλων ὀρίζει, ὅτι θὰ τιμωρηθῇ αὐστηρότατα πᾶς διδάσκαλος, ἔστις ἐπιλανθανόμενος τῶν καθηκόντων τῆς διὰ πατρικῆς στοργῆς καὶ τῆς διδασκαλικῆς πειθοῦς ποδηγετήσεως τῶν εἰς αὐτοὺς ἐμπειπιστευμένων παιδων, ἐκτρέπεται εἰς τοιαύτας βιαιότητας καὶ φέρεται πρὸς αὐτοὺς βαρβάρως». Δὲ νὰ καταστήσῃ δὲ μᾶλλον αἰσθητὴν τὴν τιμωρίαν εἰς τὸν διδάσκαλον ἀπειλεῖ, ὅτι διὰ τὴν τιμωρίαν του θὰ συντάσσῃται εἰδικὴ ἀπόφασις, ἣτις θὰ δημοσιεύῃται διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Ἐκτὸς ὅμως τῶν ραβδισμῶν καὶ μαστιγώσεων οἱ τότε διδάσκαλοι μετεχειρίζοντο καὶ ἄλλα βαρβαρώτερα μέσα. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας διὰ τοῦ ἀπὸ 18 Δεκεμβρίου 1884 διατάγματος, διότι, κατὰ τὴν συνοδεύουσαν τὸ διάταγμα τοῦτο εἰδικὴν ἔκθεσιν πρὸς τὸν Βασιλέα, «ἐπέβαλε τρισὶ τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως, ἐν ἧ διδάσκει, τὴν ποινὴν τοῦ ἐμπτυσμοῦ ὑπὸ τῶν συμμαθητῶν αὐτῶν· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν ἀπλήν τοιαύτης βδελυρᾶς ποινῆς ἐπιβολήν, ἐπεστᾶται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ταύτης, παρακελευόμενος τοῖς μαθηταῖς τὸν ἐμπτυσμόν καὶ τιμωρήσας ἓνα τούτων, ὀκνήσαντα νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν προσταγὴν του».

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ περιπτώσεις τῆς ἐπιβολῆς τοσούτων βαρβάρων ποινῶν ἦσαν σπάνιαι. Συνήθως ἐτιμωροῦντο οἱ μαθηταὶ μὲ νηστείαν, γονάτισμα, ἢ, ἐν περιπτώσει βαρυτέρου παραπτώματος, γονάτισμα μὲ τεταμένας πρὸς τὰ ἄνω τὰς χεῖρας, ἀντιγραφὴν, περιορισμὸν ἐντὸς τῆς αἰθούσης τῆς διδασκαλίας μετὰ τὸ μάθημα, ἐπιβράδυνσιν ἐξόδου ἐκ τοῦ σχολείου, ἀποστήθισιν τεμαχίου ἐκ τι-

νος βιβλίου κλπ. Αί αὐταί δὲ ποιναὶ ἐπιβάλλονται καὶ σήμερον εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 19 τοῦ νόμου τοῦ 1834 «ἐκαστος διδάσκαλος εἶναι ὑπεύθυνος περὶ τῆς κοσμιότητος καὶ εὐταξίας τοῦ σχολείου του καὶ χρεωστεῖ νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ χρηστοθήθειαν τῶν μαθητῶν του». Βραδύτερον διὰ τοῦ «κανονισμοῦ τῶν χρεῶν τῶν ἐπιστατῶν καὶ ὑπηρετῶν», κυρωθέντος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1333 τῆς 12 Μαρτίου 1856 Ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, δικαίωμα ἐπιβλέψεως ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν μαθητῶν καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου ἐχορηγήθη καὶ εἰς τοὺς ἐπιστάτας τῶν σχολείων, οἵτινες ὑπεχρεοῦντο νὰ καταγγέλλουν εἰς τὸν διευθυντὴν πᾶσαν παρεκτροιγὴν τῶν μαθητῶν καὶ νὰ φροντίζουν «περὶ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀπροσωπολήπτου ἐκτελέσεως τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τοὺς μαθητὰς ποινῶν κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν διάρκειαν αὐτῶν». Τοῦ τοιούτου ὅμως δικαίωματος ἔκαμον οὐχὶ σπανίως κατάχρησιν οἱ ἐπιστάται, οἵτινες ἐχρηματίζοντο παρὰ τῶν μαθητῶν διὰ νὰ μὴ καταγγέλλωσιν αὐτοὺς καὶ τοιουτοτρόπως συνέβαλλον ἀντὶ τῆς διαπαιδαγωγήσεως μᾶλλον εἰς τὴν διαφθορὰν αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀνέλαβον τὴν ἐπιβλεψιν τῶν μαθητῶν αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι, ὡς καὶ μέχρι σήμερον γίνεται.

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 56 τοῦ νόμου 1834 εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἑξαμηνίας οἱ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων ἔπρεπε νὰ ὑποβάλλωνται εἰς ἐξετάσεις, ἐνεργουμένας δημοσίᾳ ἐνώπιον ἐπιτροπῶν εἰδικῶν δι' ἕκαστον τῶν σχολείων, ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καταρτιζομένων. Μία δὲ ἐγκύκλιος τῆς 28 Ἰανουαρίου 1835 ὑπ' ἀριθ. 7538 καθώρισε τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας τῶν ἐξετάσεων τούτων. Κατ' αὐτὴν ἡ ἐξέτασις πρέπει νὰ συνίσταται εἰς δύο· «πρῶτον εἰς τὸ νὰ ἀποδώσῃ ὁ διδάσκαλος λόγον εἰς τὸν δῆμον περὶ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας, περὶ τῶν παραδιδομένων μαθημάτων καὶ τῶν προόδων τῶν μαθητῶν του εἰς τὸ παρελθὸν ἑξάμηνον, καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ πληροφορήσῃ τοὺς παρόντας διὰ τῶν εἰς τὴν κατὰ τὴν ὥραν τῶν ἐξε-

τάσεων διδομένων πρακτικῶν δειγμάτων περί τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας κρίσεώς του, καὶ ἐπομένως εἰς τὸ νὰ βραβεύσῃ ἢ ἐπιτροπῆ τοὺς ἀριστεύσαντας». Πρὸ τῶν ἐξετάσεων ὁ διδάσκαλος ὤφειλε νὰ ὁμιλήσῃ περί τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ σχολείου καὶ νὰ κάμῃ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὰς ἐξετάσεις. Φαίνεται ὅμως ὅτι εἰς τὸν λόγον των τοῦτον οἱ διδάσκαλοι ἔδιδον πομπώδη τόνον καὶ παρεξετρέποντο εἰς θέματα ἄσχετα πρὸς τὸ σχολεῖον καὶ διὰ τοῦτο προεκλήθη ἡ ἀπὸ 25 Μαΐου 1856 ὑπ' ἀριθ. 2841 ἐγκύκλιος, κατὰ τὴν ὁποίαν «αἱ ἐξ ἔθους προσλαλιαὶ τῶν διδασκάλων πρέπει νὰ εἶναι συντομώταται χωρὶς πανηγυρικῆς καὶ ἐκτὸς τοῦ προκειμένου ἐπιδείξεως, νὰ περιστρέφονται δὲ εἰς ἀπλοῦν μόνον ἀπολογισμὸν τῶν γεγονότων χωρὶς περιαιτολογίας». Μετὰ ταῦτα ὁ διδάσκαλος ἤρχιζε νὰ γυμνάζῃ καὶ νὰ ἐρωτᾷ τοὺς μαθητὰς κατὰ χοροῦς καὶ ἰδιαιτέρως, «διὰ νὰ ἴδωσιν αἱ παρόντες τὸν ἐδικὸν του τρόπον καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ διδάσκειν, καὶ νὰ πληροφορηθῶσιν, ὅτι ἡ ἰκανότης καὶ ἀξιότης τῶν μαθητῶν συμφωνεῖ μὲ τὸν περὶ αὐτῆς λόγον του». Τὰ μέλη τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, ἅτινα ἔπρεπε νὰ λαμβάνωνται ἐκ τῶν νοημονεστέρων τοῦ δήμου, «συμπεριλαμβανομένου ἀείποτε καὶ τινος τῶν εὐπαιδευτοτέρων κληρικῶν», ὡς καὶ οἴοσδήποτε ἐκ τῶν παρόντων εἰς τὰς ἐξετάσεις ἰδιωτῶν ἠδύναντο ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήσεις πρὸς τοὺς μαθητὰς, οὐχὶ ὅμως ἀπ' εὐθείας πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ διὰ τοῦ διδασκάλου, «διότι ἀπεδείχθη πόσον θορυβοῦσι τοὺς μαθητὰς αἱ ἐξ ἀπροόπτου αὐταὶ ἐρωτήσεις». Μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἐγένετο ἔκθεσις τῶν καλλιγραφικῶν δειγμάτων τῶν μαθητῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπαρεβάλλοντο πρὸς τὰ τῆς προηγουμένης ἑξαμηνίας «ὥστε ν' ἀποδεικνύηται ἢ ἐν διαστήματι τοῦ ἔτους προκοπὴ τῶν μαθητῶν». Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐξετάσεων διενέμοντο εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς τὰ βραβεῖα, ἅτινα συνίσταντο εἰς διάφορα βιβλία, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θρησκευτικά. Ἐκτὸς δὲ τῶν βραβείων τῆς ἐπιδόσεως, ἀπενέμετο εἰς τὸν φρονιμώτερον καὶ «δημόσιον βραβεῖον σωφροσύνης καὶ εὐταξίας ἕνεκα». Αἱ ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπαὶ εἶχον ὑποχρέωσιν νὰ ἐξακριβώνουν τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν ἐκάστου σχολείου καὶ νὰ ὑποβάλλουν περὶ αὐτῆς ἔκθεσιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Ἄλλ' «ἐπειδὴ οἱ μὲν γονεῖς, παραδίδοντες

εἰς χεῖρας τοῦ διὰ δημοσίου κύρους διδάσκοντος διδασκάλου τὰ τέκνα των, δίκαιον ἔχουσι νὰ ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ παῖς εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν τίμιος ἄνθρωπος, ἢ δὲ πολιτεία ἐπίσης νὰ ἴδῃ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἀγαθὸν πολίτην, οἱ κύριοι Νομάρχαι καὶ ἑπαρχοὶ, καθὼς καὶ τὰ μέλη τῶν ἐπιτροπῶν, θέλουσιν ἐρευνᾶ μετ' ἐπίστασις, ἐὰν σὺν τῇ διανοητικῇ ἀναπτύξει, διεμορφώθῃ συγχρόνως ἢ τε καρδία καὶ τὸ ἦθος τοῦ νέου, καθότι δὲν ἀγνοεῖται, ὅτι τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν δὲν παρακολουθεῖ ἀείποτε ἡ ἀρετὴ, ἀνευ τῆς ὁποίας πᾶσα μάθησις εἶναι ὀλεθρία.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν ἐξετάσεων ἴσχυσε μέχρι τοῦ 1892. Τὸ πνεῦμα αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι διάφορον ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ὅλης ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ξηρὸν καὶ ἐπιδεικτικόν.

Τὴν 5 Μαΐου 1892 ἐξεδόθη διάταγμα, δι' οὗ ἐκανονίζοντο τὰ τῶν ἐξετάσεων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις. Κατ' αὐτὸ αἱ ἐξετάσεις ἐνηργοῦντο ἐνώπιον πενταμελοῦς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, μέλη τῆς ὁποίας ἀπαραιτήτως ἔπρεπε νὰ ἦσαν ὁ λογιώτερος τῶν ἐφημερίων καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου τοῦ τόπου, ἐγίνοντο δὲ δις τοῦ ἔτους, χειμεριναί, τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Φεβρουαρίου καὶ θεριναί, τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ἰουνίου. Αἱ ἐξετάσεις ἤρχοντο ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης τάξεως, ἐγίνοντο δὲ διὰ κλήρου ἀνὰ τετράδας. Οἱ μαθηταὶ ἐξητάζοντο εἰς τὰ θρησκευτικά, τὰ ἑλληνικά, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν ἱστορίαν, τὴν γεωγραφίαν, τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φυσικὴν καὶ χημείαν. Τὰ ἀποτελέσματα ἐξεδίδοντο ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐξετάσεων ἐν τακτῇ ἡμέρᾳ διενέμοντο τὰ ἐνδεικτικὰ καὶ τὰ ἀπολυτήρια καὶ ἀπενέμοντο τὰ βραβεῖα καὶ οἱ ἑπαινοὶ. Κατ' αὐτὴν ἐξεφώνει τὸν πανηγυρικὸν ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου, ἐψάλλοντο διάφορα ἄσματα καὶ ἐξετελοῦντο γυμναστικαὶ ἀσκήσεις.

Οἱ μαθηταὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἠδύναντο, ἐφ' ὅσον πύδοκίμουν κατὰ τὰς ἐξετάσεις, νὰ προάγωνται ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Κατὰ πρῶτον

ὠρίσθη, ὅτι «διαρκοῦντος τοῦ σχολικοῦ ἔτους δὲν ἐπιτρέπεται προαγωγή οὔτε ὑποβιβασμὸς μαθητοῦ ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν», διὰ τοῦ ἀπὸ 23 Αὐγούστου 1896 διατάγματος, τὸ ὁποῖον ὠρίσεν ἄλλως τὸν τρόπον τῶν ἐξετάσεων. Κατ' αὐτὸ αἱ ἐξετάσεις ἐγίνοντο μόνον ἀπαξ τοῦ ἔτους, τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰουλίου. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν ἐξεδίδοντο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βαθμοῦ τῶν ἐξετάσεων καὶ τοῦ μέσου ὄρου τριῶν βαθμῶν, ἀντιπροσωπευόντων τὴν πρόοδον τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Κατὰ τὰς ἐξετάσεις παρίστατο καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων καὶ τὰ μέλη τῆς ἐπιθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς, οἵτινες ὁμως δὲν εἶχον δικαίωμα βαθμολογίας.

Τὸ διάταγμα τοῦ 1896 κατηργήθη διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 3 Αὐγούστου 1912, τὸ ὁποῖον, τροποποιηθὲν μεταγενεστέρως διὰ τῶν ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου 1915, 6 Ὀκτωβρίου 1917 καὶ 25 Ἀπριλίου 1922 διαταγμάτων, καθώρισεν ὡς ἑξῆς τὰ τῆς προαγωγῆς τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων: Πλὴν τῆς καθ' ἡμέραν προφορικῆς δοκιμασίας, ἐγίνοντο τρεῖς γραπτὰ ἐξετάσεις, μία πρὸ τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων, μία πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ μία πρὸ τῶν θερινῶν διακοπῶν. Οἱ μαθηταὶ τῶν μὲν πέντε κατωτέρων τάξεων ἐξητάζοντο εἰς τὰ μαθηματικά καὶ ἑλληνικά, οἱ δὲ τῆς ἕκτης εἰς πάντα τὰ μαθήματα. Ὁ μέσος ὄρος τῶν βαθμῶν τῶν τριῶν ἐξετάσεων ἀπετέλει τὸν γενικὸν βαθμὸν τοῦ μαθητοῦ, ὅστις προήγετο, ἐφ' ὅσον οὗτος ἦτο τοῦλάχιστον καλῶς. Μετὰ τὴν τρίτην ἐξέτασιν ἐτελεῖτο ἑορτὴ διαρκοῦσα εἰς μὲν τὰ μονοτάξια καὶ διτάξια σχολεῖα ἐπὶ μίαν ἡμέραν, εἰς δὲ τὰ πολυτάξια ἐπὶ δύο ἡμέρας, καθ' ἣν ἀνεκοινοῦντο τ' ἀποτελέσματα καὶ ἐγίνετο ἐπίδειξις τῆς προόδου τῶν μαθητῶν.

Ἡδη ἰσχύει τὸ ἀπὸ 18 Ν)βρίου 1929, τὸ ὁποῖον κατήργησε τὸ ἀνωτέρω διάταγμα τοῦ 1912. Κατ' αὐτὸ τῶν μὲν μαθητῶν τῶν τεσσάρων κατωτέρων τάξεων τ' ἀποτελέσματα ἐκδίδονται ὡς ἑξῆς: ἀνά δίμηνον ὁ διδάσκαλος ἐκάστης τάξεως θέτει τὴν βαθμολογίαν ἐν ἐκάστῳ μαθήματι, ἐξαγομένην ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν δοκιμασίας καὶ τῶν γραπτῶν ἀσκήσεων τῶν μαθητῶν. Ὁ μέσος ὄρος τῶν διμηνιαίων τούτων βαθμῶν ἀποτελεῖ τὸν γενικὸν

βαθμὸν ἐκάστου μαθήματος, ὁ δὲ μέσος ὅρος τῶν γενικῶν βαθμῶν ἀποτελεῖ τὸν ὀλικὸν βαθμὸν προόδου τοῦ μαθητοῦ. Οἱ δὲ μαθηταὶ τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων ὑφίστανται εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου τοῦ σχολικοῦ ἔτους γραπτῶν ἐξετάσεων εἰς πάντα τὰ διδασκόμενα μαθήματα. Ὁ μέσος ὅρος τῆς γραπτῆς καὶ προφορικῆς ἐξετάσεως τοῦ α' ἑξαμήνου ἀποτελεῖ ἓνα βαθμὸν, ὁ βαθμὸς τῆς προφορικῆς δοκιμασίας τοῦ β' ἑξαμήνου δεύτερον καὶ ὁ βαθμὸς τῆς γραπτῆς ἐξετάσεως τοῦ β' ἑξαμήνου τρίτον. Ὁ πρῶτος βαθμὸς πολλαπλασιάζεται ἐπὶ 1, ὁ δεύτερος ἐπὶ 2 καὶ ὁ τρίτος ἐπὶ 1, τὰ γινόμενα προστίθενται καὶ τὸ προκύπτον ἄθροισμα διαιρεῖται διὰ 4. Τὸ πηλίκον τῆς διαιρέσεως παριστᾷ τὸν βαθμὸν τῆς ἐτησίᾳς προόδου τοῦ μαθητοῦ. Ὁ λόγος τῆς διαφοροῦ ἀξίας τῶν τριῶν τούτων βαθμῶν, ἐχόντων διάφορον συντελεστήν, εἶναι ὅτι ὁ μαθητὴς εἰς τὸ α' ἑξάμηνον ἐπιηρασμένος ἀπὸ τὴν ἀφροντισίαν τῶν θερινῶν διακοπῶν μετὰ δυσφορίας προσαρμόζεται πρὸς τὰς μαθητικὰς ὑποχρεώσεις, ἐνῶ τὸ β' ἑξάμηνον ὁ μαθητὴς φθάνει εἰς τὸ μεγαλύτερον σημεῖον τῆς ἀποδοτικότητός του. Διὰ τὴν προαγωγὴν ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ἀπαιτεῖται βαθμὸς τοῦλάχιστον σχεδὸν καλῶς (πέντε), μὲ ἄριστα τὸ 10.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων ἐκάστου σχολείου, ἂν ἐλέγχουν τὴν ἰκανότητα τῶν μαθητῶν, ἐλέγχουν συγχρόνως καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ διδασκάλου. Ὁ μέσος ὅρος τῶν ἀπορριπτομένων εἰς ἐκάστην τάξιν μαθητῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου πρέπει νὰ εἶναι περὶ τὰ 10%. Ἐν τούτοις παρατηρήθη, ὅτι εἰς μερικὰ ἐξ αὐτῶν τὸ ποσοστὸν τῶν ἀπορριπτομένων ἔφθανε καὶ τὰ 50%. Τοῦτο ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ Ὑπουργείου, τὸ ὁποῖον διὰ σχετικῆς ἐγκυκλίου του κατέστησεν ὑπευθύνους διὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο τοὺς διδασκάλους.

Π Ρ Ο Σ Ω Π Ι Κ Ο Ν

1. **Γενικά.** — Τὸ ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου εἰσαχθὲν σύστημα τῆς δι' ἐξετάσεων ἀναγνωρίσεως τῶν δημοδιδασκάλων ἱκολούθησεν καὶ ὁ νόμος τοῦ 1834. Συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 8—17 αὐτοῦ οἱ δημοδιδάσκαλοι διηροῦντο εἰς τρεῖς τάξεις: 1) εἰς διδασκάλους νομῶν καὶ